

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

Ὁὐκ ἔστι περὶ τοῦ ἄν. θεοκίρου ἡθρῆτος
βουλεύσαστο ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οἰκείων. (Πλάτ. Θεάγης.)



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1881

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Γ'.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ ΚΑΙ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1881 ΤΕΥΧ. Γ' ΚΑΙ Δ'.

ΒΑΘΜΙΑΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ. (α)

ΥΠΟ Μ. ΓΚΙΟΛΑΜΑ.

Γ'.) Καθαριότης.

Τὸ ἀσφαλέστερον καὶ δραστικώτερον μέσον πρὸς τὴν προσήκουσαν λειτουργίαν τοῦ δέρματος, εἶνε ἡ καθαριότης τοῦ σώματος καὶ τῶν ἐνδυμάτων. Δὲν ἀρκεῖ ὁ παῖς νὰ νίπτῃ συχνὰ μόνον τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ νὰ πλύνῃ ὁλόκληρον τὸ σῶμα ἐν τῷ ψυχρῷ ὕδατι, νὰ λούηται ἐκάστοτε. Ἄλλὰ τὸ ἀρτιγενὲς νήπιον δὲν δύναται ἀτιμωρητὴ νὰ φέρῃ τὴν ἐν τῷ ψυχρῷ ὕδατι κατάδυσίν του, τὰ δὲ περὶ ψυχρολουσιῶν καὶ αἰφνηδίων ἐπιρραντισμῶν παραγγέλματα θεωρητέα ὡς ἐπικίνδυνοι παρεκτροπαί. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ ἐθισθῇ ὁ παῖς βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ καθ' ὅσον ἐξοικειοῦται μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀέρος, βαθμηδὸν νὰ κατχειβάζωμεν τὴν θερμοκρασίαν τοῦ πρὸς πλύσιν τοῦ παιδὸς ὕδατος. Οὕτω δὲ προβαίνοντες, καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ περισκέψεως ἐξοικειοῦμεν αὐτὸν μετὰ τοῦ στοιχείου τούτου, καὶ ἡ πείρα μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ ψυχροῦ ὕδατος καθίσταται εἰς αὐτὸν χρεῖα τοσοῦτον ἀπαραίτητος ὅσον καὶ ἡ τοῦ τρώγειν καὶ πίνειν.

Ἄλλως ὅσῳ ψυχρότερον τὸ λουτρὸν τόσῳ συντομωτέρα ἡ διάρκεια αὐτοῦ πρέπει νὰ ᾔηνε. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ εἰσέρχωνται οἱ παῖδες νήστεις ἢ τρεῖς ἢ τέσσαρας ὥρας μετὰ τὸ πρόγευμα καὶ νὰ λαμβάνωνται πᾶσαι αἱ δυναταὶ προφυλάξεις.

(α) Ἴδε συνέχ. εἰς τεῦχος Β'. σελ. 43.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν τηρητέαν καθαριότητα τῶν παιδῶν ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ· ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν τῷ σχολείῳ συνιστῶμεν τοὺς ἐξῆς κανόνας:

α). Πᾶς παῖς παρερχόμενος ἵνα εἴπη μάθημα ὀφείλει νὰ ᾖ καθαρώτατος. Ὁ δ' ἔχων τὸ πρόσωπον ἢ τὰς χεῖρας ῥυπαράς, τὴν κόμην ἡμελημένην νὰ ἀποπέμπηται ἀνιλεῶς. Εἶναι δὲ λίαν σκληρόν, λίαν ταπεινωτικὸν νὰ ἄγῃται ὁ περὶ τὴν καθαριότητα πταίσας εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἐκεῖ νὰ ἀποπλύνηται τοῦ ῥύπου ὑπὸ τῶν συμμαθητῶν του. Τοῦτο εἶνε λίαν αὐστηρὸν μέτρον, εἰς δὲ μόνον ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ πρέπει νὰ καταφεύγωμεν.

β). Οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ τηρῶσιν ἐν καλῇ καταστάσει τὰ ἐνδύματα, τὰ βιβλία των. Ὁ παραβάτης τοῦ κανόνος τούτου ἢ ὁ ρυπαίνων τὰ τῶν συμμαθητῶν του νὰ τιμωρῆται μετὰ ἀναλόγου πρὸς τὸ βᾶρος τοῦ ἀμαρτήματος ποινῆς.

γ.) Ἡ τῆς κλάσεως σκευή, ἡ ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ τοῦ Σχολείου ὄψις πρέπει νὰ ᾖσι τοιαῦτα, ὥστε νὰ ἐμπνέωσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῖς μαθηταῖς τὸ τῆς καθαριότητος αἶσθημα. Ἐὰν δὲ τὸ ὑναντίον τὰ τοῦ Σχολείου ᾖσιν ἐν ἀταξίᾳ, ἂν τὸ ἔδαφος καλύπτεται ὑπὸ τεμαχίων χάρτου, παντοειδῶν ἀκαθαρσιῶν, ἂν τὰ θρανία ᾖσιν ἡμίθραυστα, πλήρη κονιορτοῦ, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἰλύος, ἂν οἱ θραυσθέντες ὕελοι ἀντικαθιστῶνται διὰ τετραγώνων χάρτου, ἂν οἱ γεωγραφικοὶ καὶ ἀναγνωστικοὶ πίνακες μόλις ἀναγνωστοί, καλύπτονται ὑπὸ στρώματος ῥύπου κτλ. πῶς θέλετε οἱ παῖδες νὰ λαμβάνωσιν ὑπὸ σπουδαιαν ὄψιν ὅ,τι ὑμεῖς ὡς παιδαγωγοὶ τοῖς λέγετε περὶ τῆς ἀναγκαιότητος καὶ σπουδαιότητος τῆς καθαριότητος;¹

δ.) Ἴνα δὲ ὁ παῖς ἐκτιμήσῃ δεόντως τὴν ἀληθῆ ἀξίαν τῆς καθαριότητος, χρεῖα αὐτὸς πρῶτος ὁ διδάσκαλος νὰ δίδῃ τὸ παράδειγμα, νὰ ᾖνε δηλονότι καθαρῶς καὶ εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος, ἀποφεύγων ὅμως τὸν περιττὸν καὶ ἐπιδεικτικὸν κόσμον. Διότι ἡ μὲν ῥυπαρότης αὐτοῦ ἐλκύνει

(1) Σημ. Παρ' ἡμῶν τὸ ὑναντίον μικρά τις ἢ μᾶλλον εἶπειν οὐδεμίαν περὶ τῆς εὐπρεπειας καὶ καθαριότητος τῶν μαθητῶν φροντίς λαμβάνεται. Τὰ ἐκπαιδευτήριά μας, ἰδίως δὲ τὰ δημόσια, διακρίνονται ἐπὶ ῥυπαρότητι καὶ ἀκαθαρσίαις. Οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν σπουδαίαν ταύτην τῆς καθαριότητος τῶν Σχολείων λειτουργίαν ἐπιστάται καὶ καθαρισταὶ παραγνωρίσαντες τὴν ἀποστολὴν των φροντίζουσι μόνον, πῶς νὰ φορολογῶσι τοὺς παῖδας, ἢ νὰ οἰκονομῶσι τὰς οἰκιακὰς χρεῖας τῶν τὰ Σχολεῖα διεωθονόντων, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ μεριμνῶσι περὶ τῆς τοῦ καταστάματος καθαριότητος τῆς τόσον συντελεστικῆς καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τῶν ἐν αὐτῷ ἐνδιαιτωμένων, καὶ διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ αὐτοῖς τὸ τῆς εὐπρεπειας αἶσθημα.

τήν πρὸς αὐτὸν περιφρόνησιν, ἢ δὲ ἀντίθετος ὑπερβολὴ καθίστησιν αὐτὸν γελοῖον.

έ.) Νὰ ἐπιτρέπωμεν εἰς τοὺς παῖδας νὰ ἐκπληρῶσιν ἐν δέοντι τὰς φυσικὰς αὐτῶν χρείας. Πρὸς τοῦτο δὲ ληπτέα πᾶσα πρόνοια, ἵνα τὰ διὰ τὰς χρείας ταύτας τῶν ἀρρένων μέρη ᾧσι διακεκριμένα ἀπὸ τῶν τῶν θηλέων, ἵνα μὴ διαμένωσιν ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτοῖς, ἵνα τηρῶνται ἐν αὐτοῖς πάντοτε τάξις καὶ καθαριότης, ἢ δὲ ἐπὶ τούτων ἐπιτήρησις νὰ γίγνηται ἀρμοδίως.

Ζ'.) Ἡ ἐργασία.

Πᾶσα σπουδαία ἐνέργεια πρὸς οἷονδῆποτε σκοπὸν τείνουσα καλεῖται ἐργασία. Ἡ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου ἅπαξ ἀναπτυχθεῖσα καὶ ἐπὶ τινα χρόνον διὰ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἀσκήσεων ἐνισχυθεῖσα προσκτᾶται τὴν σπουδαίαν ταύτην ἐνέργειαν· ἄλλως δὲ ἀπαιτοῦσι τοῦτο καὶ αἱ βιωτικαὶ χρεῖαι. Κατὰ ταῦτα ῥαδίως δύναται τις νὰ ἐπιλύσῃ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα: κατὰ ποίαν δηλονότι ἐποχὴν ὁ παῖς ὀφείλει νὰ παραιτήσῃ τὰς παιδιάς διὰ νὰ τραπῇ εἰς τὴν ἐργασίαν. Ὅσον χρόνον ὁ παῖς ἀδυνατεῖ μόνος νὰ φροντίσῃ περὶ ἑαυτοῦ, πρέπει νὰ διατελῇ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τινὸς διευθύνοντος αὐτὸν οὕτως, ὥστε ὅσον τάχιον νὰ μάθῃ νὰ ἐπαρκεῖται εἰς ἑαυτόν. Ὅταν δυναθῇ ὁ παῖς νὰ ἐκτελῇ τὸ ἐλάχιστον ἐργόχειρον, τὴν ἐλαχίστην ἐργασίαν, ἧς ἀναγκάζεται νὰ τὴν κάμνῃ μόνος, ἄλλως συντελοῦμεν εἰς τὴν νωθρότητα καὶ ὀκνηρίαν αὐτοῦ. Ἄμα ἐκδηλωθῇ ἢ πρὸς τὴν ἐργασίαν τάσις τοῦ παιδὸς ἀρκεῖ, ἵνα ἐθίσωμεν αὐτὸν εἰς βίον ἐνεργητικὸν καὶ κανονικόν, ἵνα καταστήσωμεν αὐτὸν φίλεργον καὶ φιλόπονον, νὰ παρέχωμεν ἐπιδεξιῶς τι, ἐφ' οὗ νὰ ἐπασχολῇ τὴν ἐνέργειάν του καὶ νὰ τῷ παριστῶμεν τὴν ἐργασίαν ὑπὸ εὐάρεστον ὄψιν. Πρὸς τοῦτο ἕς τῷ δίδωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παράγῃ οἷονδῆποτε προϊόν, νὰ κατασκευάζῃ οἷονδῆποτε πρᾶγμα, βοηθοῦντες αὐτὸν τότε μόνον ὅτε ἡ μεσολάβησις ἡμῶν εἶναι ἀναπόφευκτος. Νὰ τὸν ἐνθαρρύνωμεν δι' ἐπαινετικῶν τινῶν λόγων, καὶ νὰ δεικνύωμεν αὐτῷ τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἐφ' οὗ ἀσχολεῖται ἔργου.

Ἡ διὰ τῶν χειρῶν ἐργασία γίγνεται ἐπίσης καὶ πνευματικὴ, διότι χρεία ὁ παῖς νὰ σκεφθῇ, νὰ ἐπινοήσῃ, νὰ συνδυάσῃ, ἐφαρμόσῃ κτλ. Εἶνε φυσικὴ ἢ μετάβασις πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν, ἀναγκαία διὰ τὴν μάθησιν καὶ διδασκαλίαν. Αἱ ἀρμοδιώτεραι διὰ τοὺς παῖδας ἀσχολίαι εἰσὶ βεβαίως αἱ μὴ ἀπαιτοῦσαι μήτε μεγάλην δύναμιν μήτε πολὺν χρόνον, μήτε τὴν χρῆσιν ἐργαλείων, ἀλλ' αἱ πολλὴν τὴν κίνησιν προξενούσαι οὐ-

δένα κίνδυνον παρέχουσαι, καὶ δι' ὧν δύνανται οἱ παῖδες ταχέως νὰ παραγάγῃσι προϊόν, ἐφ' ᾧ νὰ χαίρωσι καὶ νὰ καυχῶνται. Θὰ ἦτο δὲ ἐναντίον τῆς φύσεώς των τὸ ἀπαιτεῖν παρ' αὐτῶν πολλὴν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν. Αἱ ἀσχολίαι δ' ἐπίσης πρέπει νὰ διαφέρωσι κατὰ τὸ φύλον καὶ τὰς φυσικὰς αὐτῶν κλίσεις. Ὁ μικρὸς παῖς ἀρέσκειται νὰ οἰκοδομῇ, νὰ καταρρίπτῃ: διώκει ἔργα ἀπαιτουῦντα μᾶλλον ἢ ἥττον δύναμιν. Τοῦναντίον ἡ μικρὰ κόρη δεικνύει κλίσιν εἰς τὸ διευθετεῖν, διατάσσειν, διατηρεῖν. Οἱ μὲν αἰσθάνονται ἰδιαιτέραν κλίσιν εἰς τὸ κόπτειν, σχίζειν ξύλα, κολλᾶν, ρυπαίνειν· αἱ δὲ ἀρέσκονται εἰς τὸ πλέκειν, ράπτειν, πλύνειν. Εἶνε περὶ τὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι προτιμητέαι εἰσὶν αἱ ἐν ὑπαίθρῳ γιγνόμεναι ἀσχολίαι. Καὶ ἐνταῦθα ἐπειδὴ δὲν πρόκειται νὰ λάβωμεν ὑλικόν τι ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐθίσωμεν τοὺς παῖδας εἰς ἐνεργητικὸν βίον, φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, ὅτι ὀλίγον ἐνδιαφέρει νὰ προσέχωμεν ὅπως οἱ παῖδες φέρωσιν εἰς πέρας ὅπερ ἐπεχείρησαν ἔργον, τὸ καθ' ἡμᾶς φρονοῦμεν τὸ ἐναντίον. Διότι ἐπιτρέποντες εἰς τοὺς παῖδας νὰ ἀφίνωσι τὸ ἔργον ἡμιτέλεστον, οὐδὲν ἄλλο ποιοῦμεν ἢ νὰ ὑποθάλωμεν τὴν ἀπροσεξίαν αὐτῶν, νὰ μερίζωμεν τὰς δυνάμεις, τὸ πνεῦμά των, νὰ δίδωμεν κακὴν ὄθησιν εἰς τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ἐπιπολαϊότητα, εἰς ἐκείνην τὴν ἀστάθειαν, ἣν μάλιστα πειρώμεθα νὰ καταπολεμήσωμεν. Χρεῖα λοιπὸν τὸ ἀπαξ ἐπιχειρηθὲν ἔργον νὰ φέρηται εἰς πέρας πρὶν ἢ γείνη ἑναρξίς ἄλλου. Ἡ τοῦ κανόνος τούτου τήρησις ἐπιβάλλει εἰς τοὺς ἀναλαμβάνοντας τὴν διεύθυνσιν μικρῶν παιδῶν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ὑποβάλλωσιν αὐτοὺς εἰς ἔργα ἀνώτερα τῶν δυνάμεών των ἢ ὧν ἡ τελείωσις ἀπαιτεῖ πολλὸν χρόνον. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ βαίνειν βαθμηδὸν ἐκ τῶν εὐκολωτέρων εἰς τὰ δυσκολώτερα, ἐκ τῶν ἀπλουστέρων εἰς τὰ συνθετώτερα, καθ' ὅσον προβαίνει ἡ τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος ἀνάπτυξις, ἢ ἐνασχόλησις νὰ γίγνηται διαρκεστέρᾳ, ἐπιπονωτέρᾳ καὶ δυσκολωτέρᾳ. Ἄλλ' ἄς μὴ διαφεύγῃ αὐτὰ τὸ σοφὸν ἐκεῖνο γνωμικόν: « νὰ ἐργάζεταιται παίζων, καὶ νὰ παίζη ἐργαζόμενος »: δηλαδὴ νὰ καθιστᾶς ὡς οἶόν τε τερπνὴν τὴν ἐργασίαν εἰς τοὺς παῖδας.

Η'.) Αἱ παιδιαί.

Αἱ παιδιαί ὑπὸ παιδαγωγικὴν ὄψιν θεωρούμεναι κέκτηνται μείζω σπουδαιότητα ἢ ὅσην κοινῶς ἐπ' αὐτὰς δίδεται. Πολλοὶ τῶν γονέων καὶ τῶν παιδαγωγῶν οὐδεμιᾶς προσοχῆς ταύτας ἀξιοῦσιν· ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ὅλως ἀγνοοῦσι τὴν ἐπιρροὴν τῶν παιδιῶν ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἀναπτύξεως, τῆς εὐε-

ξίας τοῦ παιδός. Ἐπάναγκες λοιπὸν θεωροῦμεν νὰ εἴπωμέν τινας λέξεις σκοπούσας νὰ προκαλέσωσιν ἰδιάζουσαν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου, καὶ δικαίαν τούτου ἐκτίμησιν.

Ὡς παιδιὰν ἐννοοῦμεν πᾶσαν ἐλευθέραν καὶ ἐκουσίαν ἐνασχόλησιν σκοποῦσαν τὴν τέρψιν, τὴν διάχυσιν καὶ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ συντελέσῃ ὅπως διέρχεται ἡδέως τὸν χρόνον ὁ παῖς. Ὅθεν ἡ παιδιὰ εἶναι τὸ ἀντίθετον τῆς ἐργασίας τῆς περιοριζούσης τὰς δυνάμεις πρὸς ἐπίτευξιν σκοποῦ τινος, πρὸς ἐκπλήρωσιν χρείας τινος. Ἐνεκα λοιπὸν τῆς πρὸς ἐνέργειαν τάσεως ταύτης τῶν παιδῶν, ἔνεκα τῆς ἐπιθυμίας ἐκείνης τοῦ τίθεναι εἰς ἐνέργειαν τὰς δυνάμεις καθ' ὅποιονδήποτε τρόπον καὶ χωρὶς ὠρισμένου ἀποτελέσματος, τάσεως πρωτῶως ἐκδηλουμένης εἰς τὸν παῖδα, αἱ παιδιὰ εἶνε ἀναπόφευκτοι. Θέλει, καὶ ὀφείλει ὁ παῖς νὰ ᾔηνε ἐνεργητικὸς, καὶ δὲν δύναται νὰ ᾔηνε τοιοῦτος εἰμὴ παίζων. Πανταχοῦ ἔνθα βλέπομεν αὐτὴν ἀναπτύσσοντα ἐνέργειάν τινα, τοῦτο ποιεῖ προκειμένου περὶ παιδιᾶς. Καὶ αἱ πρῶται παιδιὰ αὐτοῦ εἶναι μόνον ἀπλαῖ τῶν μελῶν αὐτοῦ κινήσεις· ἐκτείνει καὶ ἀνέλκει τοὺς μικροὺς αὐτοῦ βραχίονας, τοὺς μικροὺς αὐτοῦ πόδας. Βραδύτερον συσφίγγει εἰς τὰς μικρὰς αὐτοῦ χεῖρας τὸ πρὸς παιδιὰν διδόμενον αὐτῷ ἄθυρμάτιον, στρέφει καὶ ἀναστρέφει αὐτὸ τὸ παρατηρεῖ μετὰ περιεργείας, τὸ φέρει ἐπὶ τοῦ στόματος, τὸ ρίπτει κατὰ γῆς, τὸ αἶρει. Ἐὰν ἔχη παρ' αὐτῷ ξυλάρια τινὰ ἢ χάλικας κατατάσσει αὐτὰ μετὰ τινος συμμετρίας, ὠθεῖ σφαιρὰν τινὰ ἐδῶ, ἐκεῖ διασχίζει εἰς πολλὰ τεμάχια χάρτην, ἄνθη, κτλ.

Τὰς ἀποτόμους ταύτας κινήσεις, αἵτινές εἰσιν αἱ πρῶται ἀπόπειραι μηχανισμοῦ μόλις ὀργανωθέντος, μετ' οὐ πολὺ διαδέχονται φαντασιώδεις παιδιὰι. Ὁ μικρὸς παῖς κατασκευάζει οἰκίσκους ἐκ χάρτου ἢ ξύλου· χαράσσει σχήματα ἐπὶ τῆς ἄμμου· ἢ μικρὰ κόρη ἐνδύει τὴν κοῦκλάν της, ἐτοιμάζει κατ' ἀπομίμησιν γεῦμα, παρασκευάζει μεγαλοπρεπεῖς τραπέζας, ὧν τὴν μεγαλοπρέπειαν ἀποτελεῖ ἓν μῆλον! Ἐκεῖνος βαίνει περιβάδην ἐπὶ τινος καλάμου, καὶ μεταποιεῖ αὐτὸ εἰς ἵππον, παρασκευάζει ἄμαξαν, ἧς αὐτὸς οὗτος γίγνεται ἵππος, κατασκευάζει πλοῖον ἐπὶ τεμαχίου φλοιοῦ δένδρου, ἢ μεταχειρίζεται ὡς τοιοῦτον ἔτοιμον ἐμβάδα τινὰ, ἢ τὸ κέλυφος κάρου ὕπερ ἐξαρτύει, καὶ ἐφοδιάζει ἐξ ἰστῶν, καὶ σχοινίων, ἢ σχηματίζει διὰ ψαλίδος δοθείσης αὐτῷ παρὰ τῆς μητρός, χαρτί-νους ἀνθρώπους ἢ ζῶα μᾶλλον ἢ ἦττον φανταστικά.

Διὰ πᾶσαν τοιαύτην παιδιὰν ὁ παῖς ἐπαρκεῖται εἰς ἑαυτὸν μόνον. Ἐπέρχονται κατόπιν ἐκεῖναι, ὧν ἡ ἐκτέλεσις ἀπαιτεῖ τὴν συμμετοχὴν,

πολλῶν, καὶ τέλος αἱ συνιστάμεναι κυρίως εἰς τὰς σωματικάς ἀσκήσεις, οἷαι ὁ δρόμος, τὸ πῆδημα κτλ.

Εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀπαριθμήσωμεν τὰς ἐκ τῶν διαφόρων παιδιῶν προ-
κυπτούσας ὠφελείας. Παρέχουσιν εἰς τὸν παῖδα ἐν τῇ μικρᾷ αὐτοῦ ἡλι-
κίᾳ κατάλληλον ἐνασχόλησιν, τροφήν εἰς τὴν χρείαν τῆς ἐνεργείας. Καὶ
ἡ χρῆσις αὐτῶν εἶνε δραστηκωτέρα πρὸς πρόληψιν τοῦ κακοῦ καὶ ἵνα ἄγῃ
πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἢ αἱ ἡδύτεραι ἀμοιβαὶ καὶ αὐστηρότεραι τιμωρίαι. Ἐ-
πιθυμῶν ὁ παῖς νὰ κάρῃ χρῆσιν τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων αἰσθά-
νεται ἀκάθεκτον τὴν ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς τοῦτο τὰς φυσικάς
αὐτοῦ δυνάμεις· ἂν αἱ παιδιαὶ δὲν παρῆχον ἀθῶαν καὶ ἀβλαβῆ χρῆσιν
ὑπερβάλλοντος αὐτοῦ ὀργασμοῦ θὰ ἦτο κίνδυνος μήπως στρέψῃ αὐτὸν
πρὸς τὸ κακόν. Καὶ ἐνταῦθα ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἡ ἀδράνεια καὶ ἡ
ἀηδία εἰσὶν πηγὴ πάντων τῶν κακῶν, καὶ ὅτι ἡ ἀργία εἶνε μήτηρ ὅλων
τῶν ἐλαττωμάτων.

Πλὴν τῆς ἐπιρροῆς ἣν αἱ παιδιαὶ ἀσκοῦσιν, ὅπως ἀπάγωσιν τὸ πνεῦμα
ἀπὸ τῶν ὁδῶν τῆς πονηρίας, συντελοῦσι προσέτι δραστηκώτατα εἰς τὴν ἀ-
νάπτυξιν τοῦ τε σώματος, καὶ τῆς διανοίας· ἀσκοῦσι καὶ τελειοποιοῦσι
τὴν προσοχὴν, τὴν σκέψιν, τὴν ἀντίληψιν καὶ τὸ παρατηρητικόν. Δὲν εἶνε,
φρονοῦμεν, ὑπερβολή, ὡς εἶπομεν, ὅτι αὗται κέκτληνται πλείονα ἰσχὺν
καὶ ἐνέργειαν, ἢ πάντα τὰ ἄλλα τῆς ἀγωγῆς μέσα.

Αἱ παιδιαὶ εἰσι τέλος πηγὴ ἀνεξάντλητος εὐθυμίας, καὶ εὐχαριστή-
σεως διὰ τὸν παῖδα θεωρεῖ ἑαυτὸν εὐτυχῆ, ὅτε παίζει· οἱ ὀφθαλμοὶ του
ἀποπνέουσι χαράν, ἡ εὐχαρίστησις, ἣν ἐσωτερικῶς αἰσθάνεται, ἐκδηλοῦται
εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς κινήσεις κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην οὐδενός ἐστιν ἐν-
δεῆς, εἶνε εἰς τὸ τέρμα τῶν εὐχῶν του, ἀπολαύει τῆς ὑπάρξεώς του· ἡ
ἄρσις τῶν παιδιῶν τούτων θὰ ἦτο ἀφαίρεσις τοῦ πολυτιμοτέρου τῆς νεα-
ρᾶς ἡλικίας θησαυροῦ. Στεροῦντες τὸν παῖδα τῶν ἀθῶων τούτων διασκε-
δάσεων παρασκευάζομεν αὐτὸν φίλερν, μισάνθρωπον, ἀφαιροῦμεν ἀπὸ τῆς
ὠρίμου αὐτοῦ ἡλικίας τὰς χαριέσσας ἐκείνας παιδικὰς ἀναμνήσεις, αἵτι-
νες οὐχὶ σπανίως εἰσὶν ἡ γλυκυτέρα παρηγορία ἐν ταῖς πικρίαις τοῦ βίου.
Αἱ παιδιαὶ αὗται ἀκριβῶς ἐμπνέουσιν εἰς τὸν παῖδα τὸ τῆς κοινωνικό-
τητος αἶσθημα, καὶ μυοῦσιν αὐτὸν εἰς τὰς κοινωνικάς σχέσεις. Ὁ παῖς
εὐρισκόμενες αἰεὶ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ὁμοίων του, μετ' αὐτῶν συμπαίζων
εὐρίσκει ἀφορμὴν νὰ ἀσκῇ τὴν πρὸς ἐνέργειαν χρείαν του, τὸν πρὸς ἀ-
σχολίαν διηνεκῆ πόθον του. Ἡ ἐπαφὴ αὕτη κεντᾷ τὴν ἐνεργητικότητά
του, ἡ δὲ μίμησις καὶ ἄμιλλα συμπληροῦσι τὰ ἄλλα.

Ἄφ' ἐτέρου δὲ ἡ κοινωνικὴ αὕτη ὑπαρξίς, ὁ πρὸς παιδιὰν οὔτος συνε-

ταιρισμός εἶνε ἀληθὲς σχολεῖον διὰ τοὺς παῖδας. Ἐν ταῖς μικραῖς αὐτῶν συναναστροφαῖς, ἔν τισι τῶν παιδιῶν λαμβάνουσι στάσιν, ἀποκτῶσι πλῆθὸν ἐκφράσεων, πλῆθος νέων ἰδεῶν, ἐκφέρουσιν ἐπ' αὐτῶν σκέψεις, καὶ διαμορφοῦσι τὴν κρίσιν των κατὰ παράδοξον ἀληθῶς τρόπον.

Ἡδὴ ὁ παῖς δὲν ἀρκεῖται οἱ σύντροφοι αὐτοῦ νὰ σκέπτονται καὶ ἐνεργῶσι δι' αὐτόν, διεκδικεῖ τὰ δίκαιά του. Καὶ αὐτὸς θέλει νὰ ἐπινοῇ, νὰ ἐξευρίσκη, νὰ ἐκτελῇ. Μιμῆται πᾶν ὅ,τι βλέπει γιγνόμενον, καὶ παίζων τελειοποιεῖ τὴν γλῶσσαν του.

« Αἱ τῶν παιδῶν παιδικαί, λέγει ὁ Saïler, ὑπὸ τὴν φρόνιμον διεύθυνσιν φίλου τῆς παιδικῆς ἡλικίας, εἰσὶν ἀναντιρρήτως οἱ ἀληθεῖς καθηγηταὶ τῆς ἡλικίας ταύτης, ἐκπληροῦσι τὸ καθῆκόν των θαυμασίως ἄνευ ἐρίδων ἄνευ ζηλοτυπίας, εἰσὶν ἀληθεῖς ἀκαδημαῖαι.... Αἱ παιδικαὶ ἀναπτύσσουσι τὸ πνεῦμα καὶ τὸ λογικὸν τοῦ παιδός, ἐμποιοῦσιν αὐτῷ τὸ αἶσθημα τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ. Εἶναι μέσον προληπτικὸν τῆς ἀνίας, τῆς πολυχρηγίας· εἶνε τέλος δραστήριον φάρμακον κατὰ τῶν παθῶν τῶν φονευόντων τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν.

Ἀποδεχόμενός τις τὴν ἦν ἀνωτέρω διεγράψαμεν μεγάλην τῶν παιδιῶν ὠφέλειαν ἐπὶ τῶν παιδῶν ἐπίσης θέλει ἀπεδεχθῆ καὶ τὴν ἔτι μεγαλύτεραν αὐτῶν ἐπὶ τῶν μαθητῶν χρησιμότητα.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀδύνατοι ἔτι τὸ σῶμα, ὀλίγον τὴν διάνοιαν ἀνεπτυγμένην ἔχοντες, εἰσὶν ἠναγκασμένοι νὰ κάθηνται ἐπὶ τῶν θρανίων τοῦ Σχολείου ἐπὶ πέντε ἢ ἕξ ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ νὰ προσηλῶσι τὴν προσοχὴν των ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ αὐτοῖς ἐπιβάλλεται. Βεβαίως ἡ στασιμότης αὕτη τοὺς καταπονεῖ, χαλαροῖ τὴν ὁρμὴν των, διὸ ἄρχεται ὁ παῖς αἰσθανόμενος ἀποστροφὴν πρὸς τὴν σπουδὴν, καὶ ἐπισιθητῶς ἐξασθενιζόμενος. Τὸ μόνον ἄρα μέσον πρὸς ἀποφυγὴν τούτων, πρὸς ἐξέγερσιν τῆς αὐτενεργείας των, πρὸς ἀφύπνισιν τῆς προσοχῆς των, ἵνα καταστήσῃ αὐτοὺς νὰ ὀρέγωνται τὴν ἐργασίαν, εἶνε αἱ παιδικαὶ ἐκ περιτροπῆς νὰ δίδωνται τὴν μελέτην, ἵνα διὰ τῆς προσηκούσης ἀνκπαύλας ἀνακτᾶ ἔλαστικότητα καὶ δύναμιν ὁ νοῦς καὶ τὸ σῶμα.

Προσθετέον δὲ ὅτι ἐν ταῖς παιδικαῖς ταύταις θέλει εὔρει ἀφορμὴν ὁ παιδαγωγὸς νὰ μελετήσῃ τὸν χαρακτῆρα τῶν μαθητῶν του. Ὁ παῖς παίζων δείκνυται ὁποῖος εἶνε καὶ ἀκολουθεῖ τὰς φυσικὰς αὐτοῦ ἐμπνεύσεις· τρέπεται εἰς ταύτας ἄνευ παραφυλάξεως, ἄνευ ἀνασκοπῆς, χωρὶς νὰ ἀποβλέπη πῶς νὰ ἀρέσκη. Ὁ παιδαγωγὸς ὠφελεῖται ἐκ τῆς μελέτης ταύτης ἵνα ποικίλλη τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας, ρυθμίζῃ τὰς προσπαθείας του πρὸς τὸν χαρακτῆρα, πρὸς τὴν ἰδιοφυΐαν ἣν ἐν αὐτῷ ἐν ταῖς παιδικαῖς ἀπεκάλυψεν.

Εἰσὶ μάλιστα παιδαγωγοὶ τινες, οἵτινες ἰσχυρίζονται, ὅτι ἐκ τῆς παι-
 διας ἦν οἱ παῖδες προαιροῦνται, ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ἃν πρὸς ταύτην τρέ-
 πονται, ἀποκαλύπτουσι τὴν ἀποστολὴν τοῦ μαθητοῦ, καὶ προβαίνουσιν
 εἰς τὸ νὰ προλέγωσι τὸ αὐτοῦ στάδιον, τὸ μέλλον του. Τὸ καθ' ἡμᾶς
 δὲν συμμεριζόμεθα καθ' ὁλοκληρίαν τὴν γνώμην ταύτην. Διότι, ὡς ἐπὶ
 πολὺ οἱ παῖδες ἔλκονται ὑπὸ τοῦ πρὸς μίμησιν ἐνστίκτου αὐτῶν, θὰ
 ἦτο λοιπὸν ἄτοπον νὰ ἐξάγῃ τις ἀπόλυτον συμπέρασμα ἐκ γεγονότος μὴ
 ἀνήκοντος κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν ποιητὴν του. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, συμ-
 μεριζόμεθα τὴν γνώμην ἐκείνων οἵτινες θεωροῦσι χρήσιμον τὴν εἰσαγω-
 γὴν τῶν παιδιῶν ἐκείνων, αἵτινες ἔχουσι σχέσιν τινὰ καὶ ἀναλογίαν πρὸς
 τὸ ἐπάγγελμα, εἰς ὃ φαίνεται ὁ μαθητὴς προωρισμένος.

Ἄλλως δὲ εἰ θέλει τις, ἵνα αἱ παιδιαὶ ὧσι οὐσιωδῶς ὠφέλιμοι, θεωρητέ-
 ον ταύτας οὐχὶ ὡς ἀπλοῦν μέσον διασκεδάσεως, ἀλλ' ὡς ἀσκήσεις τεινού-
 σας πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ σώματος καὶ ἐπομένως καὶ τῆς διανοίας.

Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι ἡ ποιητέα ἐκλογή δὲν εἶνε παντελῶς ἀδιάφο-
 ρος. Ὅσον θὰ ἦτο βλαβερὸν τὸ ἐπιβάλλειν εἰς τοὺς παῖδας παιδιὰς οὐχὶ
 τῆς ἀρεσκείας των, τοσοῦτον εἶνε ἀπαραίτητον τὸ ἐπαγρυπνεῖν ἐπὶ τῶν
 διασκεδάσεων τούτων, ὅπως ἐμποδίζωμεν ἐκείνους αἵτινες θὰ προὔξενον
 φυσικόν τινα κίνδυνον, ἢ ἠθικὴν τινα βλάβην. Μεταξὺ τῶν τελευταίων
 καταλεκτέον τὰς ἐχούσας ὡς τέλος τὸ κέρδος, τὸ συμφέρον: οἷον τὰ παι-
 γνιόχαρτα, οἱ κύβοι, καὶ ἐν γένει τὰ τυχηρὰ παιγνίδια. Πολὺ συχνὰ
 μεταβάλλονται εἰς ἔξεις καὶ πάθη· δηλητηριάζουσι τὴν καρδίαν καὶ τὸ
 πνεῦμα καὶ βαθμηδὸν ἄγουσιν εἰς τὴν αἰσχροκέρδειαν καὶ τὴν κλοπὴν.
 Ἄφ' ἑνὸς μὲν γεννῶσι καὶ τρέφουσιν τὸν πρὸς τὸ κέρδος ἔρωτα, τὴν ἀ-
 πληστίαν. Ἄφ' ἑτέρου δὲ προκαλοῦσιν ἐν μὲν τοῖς κερδαίνουσιν, ὑπερβολικὴν
 καὶ προσβλητικὴν εὐθυμίαν, χλευαστικούς γέλωτας, παρὰ δὲ τοῖς ἀπολ-
 λούουσι τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν δυσαρέσκειαν, τὴν τραχύτητα καὶ τὴν δυ-
 σμένειαν.

« Ἐκ πάντων τῶν ἐλαττωμάτων οὐδὲν ἄλλο γινώσκω βλαβερώτερον,
 λέγει συγγραφεὺς τις, ἢ τὴν πρὸς τὰ παιγνιόχαρτα μανίαν. Κατ' ἀρχὰς
 παίζουσι πρὸς χάριν, ἕνεκα σχολῆς, ἀφιεροῦσι μόνον στιγμὰς τινὰς εἰς
 τὸ παιγνίδιον, εἶτα ὥρας, μετὰ ταῦτα ἡμέρας, καὶ τελευταῖον νύκτας ὁ-
 λοκλήρους· τοιοῦτοτρόπως τὸ πάθος ἐξερθειζόμενον βαθμηδὸν κατατρώ-
 γει τὸν τιμιώτερον τοῦ χρυσοῦ χρόνον, καὶ ἐμποιεῖ λήθην τῶν ἡμετέρων
 καθηκόντων.

« Ἡ καταστροφή εἶνε ὁ κλῆρος τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἐνασχολουμένων
 εἰς τὸ κακὸν τοῦτο ἐπιτήδευμα· οἱ σήμερον εὐτυχοῦντες αὔριον θὰ ἦνε

δυστυχεῖς. Ἐν τούτοις οὗτοι θριαμβεύουσι, περὶ οὐδενὸς πλέον ἀμφιβάλλουσι, ἀφοῦ γυμνώσωσί τινα! ἀλλὰ περίμεινον αὖριον, καὶ αὐτοὶ θὰ λάβωσι τὴν αὐτὴν τύχην.

Ἡ νεότης ἀπαξ ἐξολισθήσασα εἰς τοιαύτας παιδιάς, ἔθετο ἤδη τὸν πόδα εἰς ὀλεθρίαν ὁδὸν· εἰς τὴν καταστρεπτικὴν φλόγα τοῦ γεννωμένου τούτου ἐλαττώματος ἀποξηραίνεται καὶ ἀπόλλυται ὁ σπόρος τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ. Κατεχόμενος καὶ ἐσκοτισμένος ὑπὸ τοῦ ὀλεθρίου τούτου πάθους ὁ παῖς οὐδὲν ἄλλο αἰσθάνεται, οὐδὲν ἄλλο σκέπτεται ἢ τὸ παιγνίδιον καὶ τὸ ἐκ τούτου προσδοκώμενον κέρδος. Χάριν τοῦ παιγνιδίου ἐγκαταλείπει, χωρὶς νὰ διστάσῃ καὶ τὴν μᾶλλον ἐπείγουσαν ἐργασίαν, τὴν σπουδαιότεραν ὑπόθεσιν, τὸ ὠφελιμώτερον ἔργον. Δίαν ἐντόνως ἀποφαίνεται περὶ τούτου ὁ Νειμάυρος λέγων: «μακρὰν ἀπὸ τῶν παίδων τὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν προκαλοῦντα παιγνίδια, καὶ μάλιστα τὰ παιγνιόχαρτα. Αὐταὶ εἶνε αἱ ἐπικινδυνώτεραι ἐνασχολήσεις, διότι εὐθέως μεταβάλλονται εἰς τὸ δεινότερον πάθος τὸ φονεῦον τὴν καρδίαν καὶ τὸ πνεῦμα. Εἶναι δεινὸν θέαμα νὰ βλέπῃ τις παῖδα παρὰ τῆ παιγνιοτραπέζῃ, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀπαστράπτοντας ἐκ τῆς διηνεκοῦς πρὸς τὸ παιγνίδιον ἐπιθυμίας, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἔκφρασιν ἀποπνέουσιν δίψαν πρὸς τὸ κέρδος. Ματαίως πειρᾶσαι νὰ τρέψῃς τὴν προσοχὴν του πρὸς διδακτικὴν τινα καὶ τερπνὴν συνδιάλεξιν, νὰ τὸν ἀποσπάσῃς πρὸς στιγμὴν ἀπ' ἐκείνου ἕπερ τὸν κυριεύει καὶ τὸν ἀπορροφᾷ, νὰ τὸν προσελκύσῃς προσφέρων αὐτῷ νέαν διασκέδασιν, διατελεῖ κωφὸς εἰς πᾶσαν παρατήρησιν, τυφλὸς εἰς πᾶσαν ἐπαγωγὸν προσφορὰν, οὐδὲν ἄλλο ἐννοεῖ ἢ τὸ παίγνιον: φαίνεται ἐν αὐτῷ ὅτι πᾶσα πρὸς εὐγενεστέρας ἡδονὰς διάθεσις ὅλως ἀπαμβλύνεται.»

Πρὸς ὑμᾶς ἰδίᾳ στρέφομεν τὸν λόγον, ὧ γονεῖς καὶ παιδαγωγοί, πρὸς ὑμᾶς, πρὸς οὓς εἶνε διαπεπιστευμένη ἡ διαπαιδαγώγησις τῆς νεότητος. Μὴ ἐκτίθετε τοὺς παῖδας εἰς τοὺς κινδυνώδεις τούτους πειρασμούς, μὴ ἐλκύσητε αὐτοὺς εἰς ταῦτα διὰ τοῦ παραδείγματός σας. Ἄν ποτε ζητήτε ἐν τῷ παιγνιδίῳ ἀναψυχὴν τινα ἐκ τῶν πόνων τῆς ἡμέρας, ἐκ τοῦ ἔργου σας, τῶν μελετῶν σας, ἀπομακρύνετε τοὺς παῖδας ἀπὸ τούτου. Ὅσον ἀσήμαντον καὶ ἂν ᾖ τὸ κατάθεμα ἀπομακρύνετε αὐτοὺς ἐκ τῆς τραπέζης, ἐνθα ἐπιθυμεῖτε νὰ καθίσητε, μηδὲ ἐπιτρέψητε αὐτοῖς νὰ παρακάθηνται ὡς ἄπλοῖ θεαταί. Αἱ θορυβωδέστεραι καὶ ἀγροικότεραι διασκεδάσεις εἶνε μυριάκις ἤττον ἐπικίνδυνοι τῶν παιγνιδίων τούτων τῶν τοσοῦτον τῆς πλεονεξίας διεγερτικῶν καὶ ῥαδίως εἰς ἀκάθεκτον πάθος μεταβαλλομένων.

Μακρὰν ἀπ' αὐτῶν τὸ ὀλεθρίον τοῦτο δέλεαρ. Μὴ ἐκθέσητε τὸν παῖ-

δα εἰς τὸ μωρὸν τοῦτο πάθος, τὴν αἰτίαν τοσοῦτων καταστροφῶν, τὴν δυστυχίαν τοσοῦτων οἰκογενειῶν, τὴν μάστιγα τῆς κοινωνίας.

Περαίνοντες τὸ κεφάλαιον τοῦτο συσταίνομεν μέτρον τι καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀφιερωτέον διὰ τὰς παιδιάς χρόνον. Ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν παντί, ἡ ὑπερβολὴ εἶνε βλαβερὰ. Ἡ πολλὴ ἐργασία καταπονεῖ τὸ πνεῦμα, ἡ δὲ πολλὴ ἐν ταῖς παιδιαῖς ἐνασχόλησις καθιστᾷ αὐτὸ ἀδρανές, ἀπαθές, καὶ ἐμποιεῖ ἀποστροφὴν καὶ ἀηδίαν πρὸς τὴν ἐργασίαν.

Κ Ρ Ι Σ Ι Σ

ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ

ΜΑΡΑΘΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΟΥ

Κ^ον ΠΕΡΙΚΑ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ

Τῆ 28 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1880

ΕΝ Τῷ ΕΛΛΗΝΙΚῷ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚῷ ΣΥΛΛΟΓῷ

Κύριοι,

Ἀληθέστατα ἐλέχθη, ὅτι ἡ τῶν παίδων ὀρθὴ παιδεία καὶ ἀνατροφή ἔχει πρὸς τὸν ὅλον κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν καταρτισμὸν ἔθνους τινός, ὡς ἡ στερεὰ καὶ κατὰ πάντα ἐπιτηδεῖα καὶ προσήκουσα θεμελίωσις εὐρέος καὶ ὀγκώδους οἰκοδομήματος· καὶ ὅτι ἄρα ὅπως σύμπασα ἡ περὶ τὴν ἀνέγερσιν οἰκοδομήματός τινος σπουδὴ πᾶσα τελευτῶσα ἀποβαίνει φρούδη ἂν πλημμελῶς καὶ ἐφημέρως ἐθεμελιώθη τὸ οἰκοδομούμενον, οὕτω κενὸς καὶ